

Hongaarse choreografe Krisztina de Châtel:

AL 13/2/05

64R3

„Dansen is putten uit jezelf“

(door Frans Doeleman)

VLISSINGEN - „Op een rare manier heb ik ontdekt dat ik aanleg had voor dans, eigenlijk voor choreografie. Ik deed aan ritmische gymnastiek die heel erg op ballet gericht was en toen bleek – doordat ik zelf de vrije hand kreeg om dingen te maken – dat ik daar feeling voor had. Uit mijn lichaam kwamen toen al bepaalde dingen. Dat is nu nog steeds het geval, ze komen telkens terug. Ik ben naar Duitsland gegaan om de techniek te leren, maar uiteindelijk moet je het uit jezelf halen, het moet in je zitten en... het zat in mij”.

Voor Krisztina de Châtel – 41 jaar geleden in Boedapest geboren uit het huwelijk van een Hongaarse arts en een Nederlands meisje – bestond er in haar vaderland geen mogelijkheid om moderne dans te studeren. De balletacademies staan er weliswaar op hoog niveau, maar zijn uitsluitend klassiek gericht.

Daarom ging Krisztina naar Duitsland, waar zij in Essen les kreeg van Kurt Jooss. Nog te eenzijdig, vond zij. In 1969 vestigde zij zich in Amsterdam, om zich onder leiding van Koert Stuyff en Ellen Edinoff te bekwamen in de Graham-techniek. Inmiddels heeft zij haar eigen gezelschap, de Stichting Dansgroep Krisztina de Châtel.

„Als je 15, 16 jaar bent en je voelt aan je lichaam wat je wilt doen en die beweging komt na 25 jaar nog steeds terug, dan is dat echt frappant. Nu ik de choreografie voor 'Solo's' heb gemaakt, denk ik: dat had ik toen al en dat komt nu terug. Ik wist dat ik zelf niet de een of andere grote danseres zou worden, maar het is toch een creativiteit die je kwijt wilt in de vorm van choreografieën. Het was een duidelijke keuze op jonge leeftijd”.

„Je hoort mensen wel zeggen dat ze mijn werk emotioneel en koel

vinden, terwijl ik allermest koel ben. Het gekke is dat mijn choreografieën heel ingehouden zijn, hoewel ik juist emotioneel en spontaan ben, ook chaotisch vaak. Ik heb geen zin om het door een psycholoog te laten onderzoeken, maar ik denk dat het ermee te maken heeft, dat ik daarom juist, als een soort tegenwicht, ergens orde wil scheppen”.

Emoties

„Maar ik blijf zeggen dat een danser, wat hij ook doet, emoties heeft. Daar staat een mens met een hart dat klopt. In de ouderwetse betekenis van het woord wil emotie zeggen dat je toont dat je treurt of vrolijk bent, me je gezicht. Nou, dat klopt, dat gebeurt niet, de dansers en danseressen zijn vrij strak met hun gezichten en als de mensen die uitdrukking emotioneel vinden, ja, dan is het emotioneel, maar ik ben het daar absoluut niet mee eens. Als

mensen er ongelooflijk door worden gefascineerd, dan moet dat toch een reden hebben! Waarom vindt iemand het mooi? Door de kostuums, het lijnenspel of omdat het mooie meisjes zijn? Onzin! Ook dat de choreografie goed in elkaar zit, is alleen niet voldoende. Er moet nog iets anders zijn”.

De minimale dans, die kenmerkend wordt genoemd voor de stijl van Krisztina de Châtel, houdt in, dat met weinig middelen, weinig bewegingsmateriaal iets uitgedrukt wordt, met de meest fundamentele elementen. Zij wordt daarbij geïnspireerd door de muziek van anderen Philip Glass, waaraan ze een ritueel karakter toekent, dat of mensen helemaal tot rust brengt of juist hevig gaat irriteren.

„Computerdans is het wel eens genoemd, dat vind ik echt een oer-somme uitdrukking. Ze zijn inderdaad ondergeschikt aan de ruimte,

aan bepaalde principes in die ruimte en sommige mensen vinden dat zielelijk voor de dansers. Maar die vinden het helemaal niet zielig. Er wordt zelfs wel gedacht dat ik met een zweep rondloop...”.

De choreografieën van Krisztina de Châtel komen doorgaans tot stand in nauwe samenwerking met anderen. Zo is er een wederzijdse inspiratie tussen haar en de componist, de beeldende kunst is sterk in haar dansen geïntegreerd en het licht kan een zodanige functie hebben dat het de choreografie bepaalt.

De laatste tijd is Krisztina wat van haar oorspronkelijke stijl afgeweken, zoals in haar jongste programma 'Solo's', dat onlangs in het Shafy-theater in Amsterdam in première ging.

Opgebouwd

Krisztina voelt zich als 'grote-stadsmens' thuis in Amsterdam en

* *Lilian Vos danst een choreografie van Krisztina de Châtel.*

overweegt voorlopig niet naar Hongarije (waar haar ouders en een broer wonen, een tweede broer woont in Nederland) terug te keren: „Ik heb hier iets opgebouwd. Dat kan je niet zomaar eventjes weggooien. Het heeft mij jaren gekost en in het begin ging het echt moeizaam. Ik kan niet zeggen dat ik eeuwig doorga, dat houd ik open, want ik doe eigenlijk waar ik zin in heb. Ik vind het leuk om af en toe naar Hongarije te gaan, maar ik ben al meer dan twintig jaar in het Westen. Ik heb een behoorlijk beschermde jeugd gehad als dochter van een arts en als je dan op eigen benen gaat staan, is dat een grote stap. Ook niet gemakkelijk, maar wel ontzettend de moeite waard. Ik heb het theater leren kennen, reis veel. Door het vak heb ik hier sterke wortels gekregen en die haal je niet een, twee, drie weg”.

„Vorig voorjaar heb ik met de groep in Hongarije opgetreden. Wat ik doe is niet gemakkelijk geweest voor het publiek. Maar het is goed dat ze ook eens andere dingen zien. Er komen wel moderne groepen, maar erg beperkt. Met name Béjart is er vaak geweest, maar die is naar mijn gevoel eigenlijk bijna passé. Het zou nuttig zijn als de Hongaren hun horizon wat verbreden. Nu is het praktisch onmogelijk om met mijn groep in Hongarije te werken, gezien de benadering”.

„In Nederland heeft het ook een tijd gekost, hoor, voor mijn stijl waardering kreeg, maar het publiek heeft hier voldoende informatie, er is hier zo ongelooflijk veel aan de hand op dansgebied”.

In 1977 begon Krisztina de Châtel haar eigen groep: „Ik kan niet zeggen dat ik dat altijd al van plan was, maar ik heb wel een karakter waarmee ik een leidende functie moet hebben. Ik heb nu zes dansers en danseressen, van wie er twee op part-timebasis werken. Twee jaar geleden ben ik zelf gestopt met dansen op het toneel. Je concentratie raakt zo ontzettend verspreid als je choreografieën maakt, de anderen in de gaten moet houden en ook zelf nog danst. Daarnaast ben ik docente aan de Scapino Dansacademie, maar dat is voor mij bijna een soort ontspanning”.

Onlangs maakte zij een studiereis naar Amerika, de bakermat van de moderne dans: „New York is bijzonder inspirerend, een stad met een enorme krachttuitstraling, gewoon bruisend. Ik ben dol op New York, die wolkenkrabbers vind ik

De Châtel in Arnhem

ARNHEM – De Dansgroep Krisztina de Châtel is zaterdag in de kleine zaal van de Arnhemse schouwburg met „Ritornel” van Yoka van Brummelen en een drieluik van solo's van De Châtel, gemaakt op de kwaliteiten van de uitvoerenden. De dansers zijn: Jerry Boeye, Marijke Huybregts, Juliette van Ingen, Robert Salden en Lilian Vos. De voorstelling begint om 20.30 uur. Bijgaand een interview met Krisztina de Châtel.

prachtig, omdat die mij een ruimtegevoel geven. Toen ik terugkwam in Nederland, dacht ik, al die kleine huisjes hier... Dat was echt te gek. En in het Lincoln-Centre kun je videobanden bekijken van alle choreografen van de wereld vanaf het begin van deze eeuw. Alleen al daarvoor zou ik zo weer terug willen gaan”.

Holland Festival

Maar voorlopig moet Krisztina zich richten op een produktie voor het Holland Festival: „Dat vind ik heel spannend. Die dans wordt gemaakt en uitgevoerd in een kerk op het Amstelveld, een relatief kleine kerk. Het publiek krijgt dan overigens weer de stijl te zien die men van mij gewend is. Ik ben al enige tijd in gesprek met een beeldende kunstenaar, maar wat het wordt, verklap ik niet. De begeleiding wordt hopelijk een koor, het liefst alleen mannen, want dat past in een kerk. Ik zal ook gebruik maken van andere mogelijkheden die een kerk biedt. Ik vind dit een mooie ontwikkeling, want de sacrale sfeer van de kerk komt bij het rituele dat mijn choreografieën al hebben. Daarom vond ik die kerk gewoon inspirerend en ik vind dat je alles moet doen wat inspirerend is”.

„Het is de bedoeling dat deze dans komende herfst ook in andere kerken in Nederland zal worden uitgevoerd”, vertelt Krisztina, die zo nu en dan zo snel probeert te praten, dat ze over haar woorden struikelt of ze half inslikt.

„Mijn zwakke punt is het praten. Ik praat heel snel, daar kom ik nooit vanaf. Ik schaam mij rot, maar dat is gewoon zo. Ook in Hongarije ging het al niet zo best. Spreken is niet mijn sterkste kant en misschien ga je dan juist op zoek naar iets waarbij dat niet hoeft, zoals bij dansen. Dan moet je praten met je lichaam”.